

Hayat

Hayata, daima hayata.. dünyaya
daha çok hayat katalım!...

Nietzsche

Cilt VI. 1, Kânunuevvel, 1929. Sayı:144

YAZILAR VE YAZANLAR

Kaplıca tedavisi
Ahlak terbiyesi
Ey Aşk
Avrupa mütthit hükümetleri ne demektir?
İktisadi bahisler
Türk ellerinde

G. Ata
Kadri
Enis Behiç
Emil Ludwig
A. Emrullah
İ. Hikmet

Salamambo
Tenkit ve şekilleri
Bir mektup
Ben
Tennison
Hayat ve Neşriyat

Nahit Sırrı
Hikmet Şevki
Aka Gündüz
Sapri Esat
Seniha Sami
...

Musahabe

Kaplıca tedavisi

Büyük Müncinin, uyuşmuş diyarları diriltten yüksek himmeti Yalova'ya da taaluk edince burası - bir peri eli dokunmuş gibi - birkaç gün içinde imaredildi. Bir vakitler İmparatorluk payitahtının yanı başında bir haydut yatağı olan Yalova kaplıcası genç Cümhuriyetin feyzi ile bir sıhhat ve rahat kaynağı oldu.

Yalova'nın ihyası, şüphesiz, memleketimizde yeni bir medeniyet nümunesi olacak ve topraklarımızın başka kısımlarından akan ve her biri muhtelif hassaları haiz olan kaplıcalarımız da Yalova gibi yeni konfor vasıtaları ile teşhiz edilecektir. Bu sayede kaplıca tedavisi, diğer medenî memleketlerde olduğu gibi, biz de dahi fennî şekle girecektir.

*
* *

Kaplıca tedavisi tıp ilminin vaz'ından daha eskidir. Bildiğimiz ilmi hekimlik daha mevcut değilken, hastalara dua ile, telkin ile şifa vermek için tesis edilen tedavi mabetleri ekseriya maden sularının kaynadıkları mevkilerde inşa edilir ve buralara gelen hastalar zahiren ilahların inayetlerinden ümit ettirilir. fakat hakikatte kaplıcaların maddî tesirlerinden istifade ederlerdi,

İlmi hekimlik meydana çıktıktan sonra, daha evvel kaplıcaların hokkabazlığa karıştırılmış olmasından ileri gelse gerek, onlara hiç ehemmiyet verilmemiştir. Bu ihmal asırlarca devam etti. Alim hekimlerin kaplıcalardaki şifa hassalarını düşünmedikleri müddetçe, onlardan rahipler istifade ettiler. Eski müteaddit ilahlı dinin rahipleri gibi, tek ilahlı dinin papasları da te-

sadüf ettikleri hastaları, duyduklarına ve gördüklerine istinaden, muhtelif kaplıcalara gönderirler ve maden sularının tesirlerini ilahın mucizesine atfederek propaganda yaparlardı. Yalnız kaplıcalar civarında sanatlarını icra eden hekimlerden bazıları, mucize düşüncesinden zade olarak, maden sularının maddî devalar olduğunu anlamışlardır. Fakat bunların müşahedeleri ve sözleri tıp ilmine girmemisti kaplıcalara giden hastalar papaslarının tavsiyelerine itimat, yahut kendi eri gibi hasta olan ve kaplıcalarda şifa bulanlara imtisal ederlerdi.

Nihayet on sekizinci asırda büyük bir hekim, Théophile de Bordeu, ilmi hekimliğin kaplıca tedavisini ihmal etmesi haksız olduğunu anladı; müteaddit tıbbî eserlerle hekimlik almine anlattı. Kendisi zaten tıp ilminde bir sistem sahibi olduğundan sözleri mutabakatla tutuldu ve kaplıca tedavisi ilme girdi.

Tabiat sanki bu hekimi kaplıca tedavisi usulünün ihyası için yaratmıştı. Doğduğu yer (1772) Fransa da kaplıcaları ile meşhur Pau şehri ile gene meşhur bir kaplıca olan Faux Bonnes arasında bir köydü. Babası Pau şehrinde hekim olduğundan kaplıcalara gelen hastaları tabii olarak teşvik ederdi. Bunun için oğlunun çocukluğu tamamen kaplıcalar aleminde ve onlardan şifa bulan hastaların menkibelerini dinlemekle geçmişti.

Genç Bordeu daha Montpelier Tıp Fakültesi'nde tahsilde iken derslerden öğrendiği müsbet malûmata pek hevesli olduğuna, fakat tıbbın o zamanki nazariyelerine inanmadığına hocaları

dikkat etmişler ve bu gençin bir hekimlikte müceddit olacağına hükmetmişlerdir. Bir tarftan da seçiyesi cenkçi tabiatte olduğundan tıp dersleri ile birlikte meç talimi yapmağı unutmazdı. Bunun faydasını sorunlara karşı: "İlaçla ımla öldüremediklerimi kılıcım ile öldüreceğim," diye latife ederdi. Böyle teceddüt fikrine ve cenkçi bir seçiyeye malik bir adamın muvaffak olacağına şüphe yoktu.

Doktor olunca Paris'e giderek oradan kaplıcaları, onların maddî tesirlerini tıp alemine anlatmağı düşündü. Fakat Babası doktor on sekiz çocuğu arasında en zeki ve kendisine halef olmak üzere en iyi bulduğundan oğlunun tasavvuruna mani oldu. Genç hekim fikrini, o zamanın modasına uyarak, Maden suları hakkında mektuplar isminde bir kitap olarak yazdı; gene moda göre Amsterdam da tabettirdi ve daima usule vıyau zamanın meşhur bir hanımfendisine, kralın tekaüt edilmiş bir gözdesine ithaf eyledi. Bordeu eserinde papasların mucizelere, Meryem ana'nın şefaatine atfettikleri şifaların hakikatte maden sularının maddî tesirlerinden ileri geldiğini fennî izah etmişti; fakat kaplıcaları tanıtmak için meşhur bir kadının hiyayetine girmek zaruretinden kendi de kurtulamamıştı.

Bu kadar yolunda yazılmış ve neşredilmiş bir kitabın Paris'te derhal şöhret bulacağı şüphesidi, Paris'te kaplıcalara karşı bir inhimâk uyandı. Hekimler birdenbire meydana çıkan böyle meşhur bir meslekdaşa karşı bigâne kalamıyacıklarından onlarda kitabı metheylediler. Zamanın meşhur

tıp hocası: "Bütün tababet bu kitapta yazılı...", demiştir.

Fakat biraz sonra genç doktor. eline geçen küçük bir miras sayesinde Paris'e gittiği vakit hasetlerini meydana çıkarmakta kusur etmediler. Bordeu ilk defasında kendini şahsen tanıtmaya muvaffak olamadı. Bununla beraber azmı kırılmadı; gene eline geçirdiği bir sermaye ile, 1749 da memketinde bir kaplıcalar gazetesi tesis etti. Gazete kaplıcalar tedavisini tanıtmaya o kadar yardım etti ki zamanın Harbiye Nazırı bu tedavinin ordulara tatbikini resmen emretmişti.

Bordeu'nün ikinci defa Paris'te yerleşmesi ile eski hekimlerin kinleri gene uyandı; onu bir hırsızlıkla ittiham ettiler, iki üç sene hekimlik yapmaktan menettirdiler. Lakin o mücadelesinde devam etti. Papasların hokkabazlığını meydana koyan hekimin fikirleri on sekizinci asrın meşhur Ansiklopedi filozofları nezdinde de rağbet buldu. Bordeu onların arasına karıştı. Zaten Ansiklopedi'nin müdürü olan Diderot tıp ilmine çok rağbet ederdi. Bu suretle Bordeu, büyük İnkılabı, hazırlayan mütefekkirlerden biri oldu.

Bir taraftan da Paris'in kibarlar aleminde hekimlik şöhreti büyümüştü. Sohbetinde zarafeti, hareketlerinde kibarlığı ve, hepsinin fevkinde olarak ilminde metaneti san'atinde muvaffakiyetini teshil etti. Krallığın sukutunu hazırlayan mütefekkir hekim bütün kibar aleminin doktoru olmuştu. Herkes onun tavsiyesine kaplıcalara gitmek için muayene olmak isterdi. Zamanın en kibar hanımfendileri, doktorun vakti müsait ise lütfen gelmesini rica ederlerdi. Nihayet kralın ölüm hastalığında da büyük hocalar müşavere için Bordeu'yü çağırdılar. Hocalardan biri Bordeu'ye: "Sizin parlak yıldızınız belki k alıda kurtarcaktır!", diye onun ilmine inanmadığını ve aynı zamanda kinini göstermiştir.

Bordeu'nün şöhreti yalnız kaplıcalar hekimliğinde değildi. Hekimliğin esasında, felsefesinde maruf kitapları vardır, Nabız hakkında kitabı, zamanında büyük şöhret kazanmıştır. Öldüğü vakit (1776), yatağında bir eli ile öteki bileğinin nabzını tutar vaz'i

yette bulmuşlardı; son nefesine kadar hekimlik etmiş demektir.

* *

Kaplıca tedavisi bordeu'nün azmi ile tıp ilmine girdikten sonra, her tarafta kaplıcaların havasını tetkik eden bir çok hekimler meydana çıktı. Almanya zaten öteden beri kaplıca mem eketi olduğu gibi, Alman hekimleri maruf olan ince tetkikat yapmak hassaları ile en ileri gittiler. On sekizinci asrın en büyük tıp simalarından olan Hoffmann bütün tıp felsefesine şamil sistemde kaplıcalara

mühim bir mevki verdi. Bilhassa müzmin hastalıklarda kaplıcaların faydasını gösterdi.

Fakat ondan sonra kaplıca tedavisi hakkındaki yazıları ne okumak, ne de anlatmak hemen kabil olmayacak bir iştir. Çünkü Bordeu'nün, Hoffmann'ın eserleri ile şöhret bulan kaplıcalardan her biri bir ticaret vasıtası oldu. Bu gün ma en suları hakkında yazılan ve gûya fennî denilen yazıları. Ticaret evlerinin neşreyledikleri reklam kitaplarından ayırdetmek pek güçtür.

G. Ata

Ey Aşk!

— 2 —

*Yok, hayır, geri aldım sana fena sözümü.
Çevirdim Romantizmin kandilinden gözümü;
Bu günün güneşile seni seyrediyorum.
Mesteden bir zelzele halindeki varlığın
Gıdıkladıkça her an bütün hayat özümü
Damarlarımda kanım kalbimden yığın yığın
Fışkıran kıvılcımlar gibi aksın diyorum.*

*Hayır, sen değişmedin; o füsunkâr buğusun:
Füzulî'nin yandığı, Nedim'in duyduğusun.
Kolların dolanmıştır her şairin boynuna.
Bir "Altın yağmur," olup sen nasıl Esatirde
Argos'daki hükûmdar, ihtiyar Akrizyus'un
O tüvana kızını sardınsa bir devirde,
Bu gün de her güzelin yağıyorsun koynuna.*

*Mukaddes Tarih seni nasıl yazarsa yazsın,
Cennet meyvası değil dudaklarda kızarsın!
Bizler ki plaj yaptık yaldızlı kumsalları,
Seni kurtardık, ey Aşk, bütün yapmacıklardan;
Hür bir isteksin artık, ne riyasın, ne nazsın!
İpek meltem eserken lâcivert açıklardan
Nemize lâzım bizim geçmişin masalları!...*

*Sen, ister bir İlâhe, ister ol bir barkızı;
ister kalbe şeref ol, ister vicdanda sızı,
Bir hakikat var ki, ah, aynı güzel kadınsın!..
Şu köhne yeryüzünde bu kuvvet sana yeter.
Sarsıyorsun ya bizim fânî varlığımızı,
Saraylar kur ve yahut ülkeler yık, kim ne der!
Nesilden nesle taşan, durdurulmaz akınsın!..*

*Ne ruya, ne de serap!.. Et'sin, Kan,sın, ve Can'sın!..
Cazban'taki kahkaha, valstaki heyecanın!....*

Enis Behiç